ԵՐԱՍՏԱՆ

Պարբերական Լուրեր

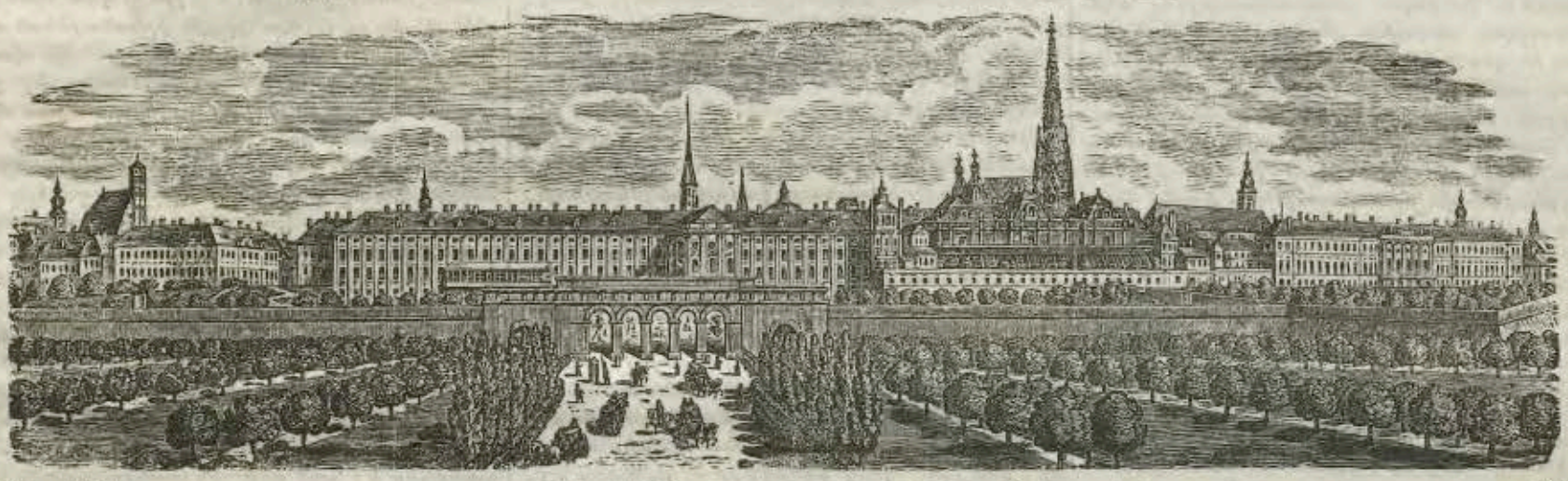

Թիւ 51 — **19 (7) ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ** — **1853**

ՐՈՒԼԸՆԴԻԱԿԻՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԼԻԱ. Հայտ մեծ տերութիւնաց նորէն միաբանելու վրայ Թուիլերիին մէջ խորհրդակցութիւնը։

ԱՆԳԼԻԱ. Թագուհին նիւմիին վրայ։ Ռուսի նաւ մը փոթորիկի մէջ։ Պարկոնիանց։

ՈՒՍՏԻԱ ՈՒ ՕՍՄԱՆԱԼԻՍ. Փողշիայի հետ եղած պատերազմները կը վերնայ։

ԲՈՐՏՈՒԳԱԼ. Թագուհւոյ հրամանն հանդէպ։

ՀՈԼԱՆԴԱ. Խորհրդարանի խոսակցութիւնը։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ. Անդղլիոյ ծովակալն ու իր մարդիկը վնասուած կայսեր կը նեղայանան։ Պատերազմի լուր։ Մոնտենեգրոյին փոխադրութիւնը։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ. Պիրմայի լուր։

ՏԷՆԱՍՏԱՆ. Ապատամբութեան վիճակը։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ. ԱԶԳԱՑԻՆ ԱԼԷՊ. Վարպ Պոփ-կոմեան. Ի. (Ընտանեկութիւն)։

ԲԱՌԱՑՍՐԱԿԱՆ. Շան վրայ տեղեկութիւն։ Ե։

ԳԱՂԼԻԱ

ՄՈՆԻԹԵՐԻՆ Դեկտեմբերի 8 թուոյն մէջ հետեւեալը կը կարդանք։ Մեր լրագրոյն Մայիսի 17ին թուոյն մէջ կ'ըսէինք թէ Մենշիքով իշխանին կառավարութիւնոյն մէջ սկսած խնդիրը՝ թէ որ խառնակութիւններ յառաջ բերէ, անակնկալ ընդհանուր քաղաքական խնդիր մը կ'ըլլայ, որուն մէջ 1841ին Յուլիսի 13ին գաշանց ստորագրող մեկալ տերութիւնները պիտի ստիպուին, ինչ անուանք որ Պողղիա ստիպուեցաւ, միջամուխ ըլլալու։ Դէպքերն արդարացուցին մեր պուշակութիւնը. այն համաձայնութիւնը (Solidarité) զոր որ նոյն ատենէն հասարակաց շահն ու մի եւ նոյն սկզբանց յարգութիւնը մեծ դահլիճներու մէջ առջեւնիս կը հաստատէր, պարզապէս եղած կատարուած բան է։

Այսպէս կառավարութեան՝ Անգղիական կառավարութեան հետ ունեցած ներքին միաւորութիւնն ալ մեզի մեծ ապահովցուցած էր, սակայն ուրիշ տերութիւնոց բանեալ ընթացքին վրայ տարակոյս կը մնար այն պատերազմին սկսելու առնն, որուն ատենն առնելու անկեղծութեամբ ջանացած էին, ոչոյց կինար նոյն իսկ իրաց պահանջմամբ պատերազմին թեւատն ընդարձակիլ։

Այս վտանգը հեռացնելու, ասանկ հասարակաց գործք մը կարգի դնելու եւ եւրոպական շահուց խուրձն ամփոփելու համար կայսեր կառավարութիւնը յարատեւ հոգ տարաւ։ Ան իր պատուաւոր քաղաքականութեան ընթացքը վարձանին հատաւ։

Դրութիւն յանդգնութիւն կ'ըլլայ պատերազմը դրդիրը վերջացած մնացեալ, մանաւանդ թէ դեռ պատրաստ պէտք ենք ըլլալ նոյն խնդիրը զանազան կերպարանաց մէջ տեսնելու։ բայց Աւստրիայի ու Պուշի՝ Փարիզի ու Լոնտոնի դահլիճներուն հետ ըրած միաբանութիւնը բաւական է ասկից նոքը խաղաղընելու այն ոտհանդգնութիւնները, որոնք տասնամեայ վերջ դեռ ի կոխ կը բանէին։ Իրաց ճշմարիտ վտանգն ան էր որ տերութիւնները կրնային երկու բանակի բաժնուիլ։ աս փափի անհետ եղաւ։

Մի եւ նոյն տերութիւններն ու մի եւ նոյն բաղձանքն ունին Պողղիա, Անգղիա, Աւստրիա ու Պուշ։ Վիեննայի մէջ աս ամսոյս 5ին ժողովքին մէջ, ուր ներկայ էին յիշեալ չորս արքունեաց ելեւմտոնները, ստորագրուած արձանագիր մը՝ անոնց միաբան գիտակցութիւնը կը հաստատէ։

Ռուսաստանի ու բարձրագոյն Դրան մէջ՝ Երկու կողման ալ պատուաւոր թէուրթիւններով խաղաղութիւն հաստատել ու Օսմանեան պետութեան՝ (որուն դաշինքներով որոշուած սահմաններուն մէջ անկախ գոյութիւնը՝ եւրոպական հաւասարակշռութեան էական թէուրթիւններէն մէկն եղած է,) տերական ամբողջութիւնը պահել, երկու նպատակներ են՝ որոնց միաբան մտքերնին դրած են հասնելու չորս տերութիւնները։ Յառաջընկ հաստատելը թէ հիմնակուռ պատերազմին ամենեւին կերպով մը փոփոխութիւն չկրնար ան ստոյգին վիճակին, զոր որ արեւելքի մէջ ժամանակը նուիրական ու անեղծ ըրած է, ուրիշ բան չէ բայց եթէ ջափ ու ստիպման գնել նոյն պատերազմին, եւ ինչպէս կը յուսանք, Պետերբուրգի ու բարձրագոյն Դրան մէջ եղած գործակցութիւնն ամենեւին կերպով մը փոփոխութիւն չկրնան

ճամբայ ելաւ եւ այսպէս խնդիրն ինք իրմէ վերջացաւ։

— Դեկտեմբերի 10ին Լոնտոնէն եկած լուրը կը ծանուցանեն որ Լիվերփուլի մէջ գործադիրները կը սառականայ, ամսոյս 9ին 18 հոգի նոյն ախտով հիւանդացան, որոնցմէ շատը շուտ մը մեռան։

ՍԻԿԻԼԻԱ ՈՒ ՆԵԱՊՈԼԻՍ

Այս տերութիւնքն ու Գաղղիոյի մէջ մանաւանդ մը վերը մատած պատերազմիներն հնոյ բոլորովին վերցան։ Պր. Մոքա՝ Նեապոլիս կեցող գաղղիական պետը, որն որ նոր կանչուած էր, նորէն իր տեղը դարձաւ ու երկու տերութեանց մէջ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները գնաձեալ սկսան։ Այն խմբագրուն ու հանդարտ քաղաքականութիւնը՝ զոր նեապոլցոց վերհասաւ թագաւորը որոշ տեղեր ինչպէս նաեւ Դաղղիոյի նկատմամբ կը բանեցնէր, ամէն տեսակ պահանջմունքէ ազատ պէտք է որ ըլլայ։ Թէ որ Գաղղիոյի կառավարութիւնն ալ ասոր հանձայն գործէր, եւ իր ազգ ու հայրենիքը ընդհանրապէս քիչ մը չափաւորելով՝ թողուր որ նախապարտութիւն յայտարարութիւնը Փարիզ հասնի, ան ատեն կրնանար որ սպասած դէպքն ամենեւին քաղաքականութեան բան չէր, հապա միայն ընդհանուր ու երկրին առաջնութեան համար դրուած օրէնքներուն կը վերաբերէր եղած զգուշութիւնը։ ՎԻՆԱՅ լրատու։

ԲՈՐԴՈՒԿԱԼ

Ընթերց. ամսոյն 29ին Լիսաբոնէն եկած թուղթի մը կը ծանուցանէ որ Օրպրդոյ ամենեւին խռովութիւն եղած չէ։ Լիսաբոն քաղաքին մէջ ալ խաղաղութիւնը կը տիրէ եւ հանգուցեալ վերհոտաս թագաւորին յաջորդաւորութեան լուրը կը ցաւցնեն թէ բոլոր հողովուրդը մեծ ոգեւ մէջ է։ Նոյն տխուր յուղարկաւորութիւնը պատուոն եղելով՝ դէպ ի Ս. Վինկենտիոսի եկեղեցին կը շարժէր, ուր որ թագաւորական ընտանեաց դերեզմանները կան։ Քանի մը հանդիսութիւններ զանց առնուեցան, որպէս զի թագաւորը գունդ մը կ'երթայ, անկից հաքը կարգաւորական պաշտօնեայքները ձի հեծած խառնոգոյ մէջ, քարոզչաց ընտրեալ, պաշտօնեաները, սալաւանները ու գնդապետները կառքերով։ թագաւորական տան վերին պաշտօնակալները տերութեան կառքերով կ'երթային, ասոնցմէ հաքը շքեղ կառք մը կար դար, որուն մէջ թաւշէ բարձի մը վրայ դրուած էին պսակն ու արքունի պատգամը։ Անոր քովը ոգոյ կառքը վան գաղտալ, որուն շրջը կողմէն փառաւոր զգեստով թիկնապահներ կ'երթային, անոնցմէ վերջը՝ երկրորդ հեծելոց վաշտ մը եւ. ամենէն հաքն ալ զօրքեր։

— Լոնտոնեան ամսոյն 26ին շատ պատգամաւորութիւններ ընդունեցաւ, որոնք իրենց ցաւը ցուցնելու եկած էին։ — Ամսոյս 15ին խորհրդարանը պիտի բացուի։ — Թաւերտաէ կոմսը, որն որ Սարտինիոյ զօրագիտին փեսան է, աս օրերս մեռաւ։ — Ժաւէնվիլի իշխանն ու իշխանուհին անցեալ ամսոյն 28ին Պատիրս դարձան։

ՀՈԼԱՆՏԱ

Ամս. Դեկտեմբերի 1։ Անցեալ շաբաթուն օրը Ռոթերտամի Փեր, ազգերախոսասը՝ Ռիւմոնդի ու Հարլիմի եպիսկոպոսներուն առջեւ մեծ հանդիսաւորութեամբ պրնտ անուն եպիսկոպոսին ձեռքէն եմիտրոնն ընդունեցաւ։ Ան հանդիսական գործքով Հոլանտայի մէջ հաստատուած եկեղեցական նուիրապետութիւնը գործքով՝ ալ կատարելապէս գլուխ եկաւ։

— Լոնտոնի վերջին նամակներուն մէջ Հոլանտայի՝ արեւմտեան Հնդկաստանի մէջ ունեցած երկիրներէն գերութիւնը վերցնելու խորհուրդ եղաւ։ Պր. Գրան կ'երթնելու դէմ ի գործ դրուած անագորոյն վարմունքը, յառաջ բերելով՝ բաւ որ բոլոր նոյն գործքն ու անոր հետեւութիւնները՝ Հոլանտայի վրայ անէծք մը են եւ միտքերնին տերութեան ալ մեծ ամօթ։ Պր. Հէովէլ պատգամաւորն ալ նոյն կերպով խօսեցաւ, եւ մասնաւոր բաներու իմանալով՝ մեղադրեցաւ գնդերը կամ զինեալ պարարտները յիշեցուց, որոնք փախած դերիներուն դէմ որսի կ'ելլեն։ Ան խնդրեցաւ նկատմամբ երկայն ժամանակ ի դատաս եւ յընդդէմն խօսուելն ետեւ, վերջապէս 35 քուէով՝ 6 քուէի դէմ՝ որոշուեցաւ որ խնդրագիրը կատարելութեան առաջարկուի։

Ամսոյս 1ին երկրորդ սենեկին մէջ ուղղափառ կրօնին երեւելիներ հաշտեցուցին վրայ եղող 7երորդ յօդուածը քննուեցաւ ու անոր վրայ մինչեւ ամսոյս 7 խորհուրդ ըլլալին ետեւ, 12 քուէի դէմ 53 քուէով ընդունեցաւ։ Նոյն նիւթին վրայ եղող պաշտօնական խիստ երկայն խօսքեցաւ, որպէս զի բոլոր քարեկան եւ ուղղափառ կրօնին երեսի առնուելին բաժանումը պարտապանէ։ Պաշտօնեին հարցուցի՝ ի՞նչ ըլլալով՝ պատասխան տուաւ թէ Նոյնմբերի 3ին եղած լիազաւորական հրամանագրով մը պատահեցաւ ուղղափառ եպիսկոպոսաց ամենաները յաջորդ կերպով պիտի կարգաւորուին։ Ուրեմն ալ արքեպիսկոպոսութեան ամենը Հարէն պիտի հաստատուի, Հաարլեմի եպիսկոպոսութեան գահը՝ Պատէնհոյմ, Պրեսպիկը՝ Հէվվէն, իսկ Ռէսմոնտէնը նոյն քաղաքը պիտի մնայ։ Վերոյիշեալ կրօնի պաշտօնականին հաշտեցուցին վէճն եղած ատեն, մեկը հարցուց թէ արդեօք Ս. Դահին կառավարութեան կողմանէ հանրապետի մէջ նորէն հաստատուելու նուիրապետութեան նկատմամբ Հոլանտայի կառավարութեան նախընթաց տեղեկութիւններ առած են։ Պատասխան Ընդհանրալի կարդինալը կերպով մը խնայուց որ, բաւ, նոյն բանը պաշտօնական եղանակաւ եղած է, իսկ արտաքին գործոց պաշտօնեան երկրորդ սենեկին գահերկրեան նամակ մը գրելով՝ անոր հակառակն իմացուց։ Ասոր վրայ Պր. Եբբ բողոքելով՝ Լիմաս-Ֆիէլտ ուղղափառ կրօնին պաշտօնեան ալ այսպէս պատասխանեց։ Հոսամ տեսած եւ իմ բաժնիս մէջ ինծի պատահածներուն համեմատ գոհ ուղիղ, որ լաւ, չեմ կրնար կատարեալ ու օրինաւոր ցուցում մը յառաջ բերել թէ նախընթաց տեղեկութիւն մը տուած է։ Սակայն ես թէ որ երդուելոց դատաստանի մը իրաւունքն ունենամ, պարտքիս ու խղճիս համաձայն գործել ուզեմ, պէտք է որ առանց գանգատելու ծանուցանեմ թէ Հոլանտայի պաշտօնէի մը առաջին նախընթաց տեղեկութիւն տրուած է։»

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ, Նոյնմբերի 28։ Ամսոյս 22ին Լորտ Ռիւտլիի Ընդհանրական գիտանոցը՝ զՏէնտաս ծովակալը եւ բոլոր նաւատորմիղին հրամանատարները ու վերին պաշտօնակալներն առաջ՝ Զրաղանի պալատը դնոց, որպէս զի զանոնք վերհասաւ Սուլթանին ներկայացնէ։ Լորտ Ռիւտլիի աս գեղեցիկ մեծ ատենի վերհասելուն առթիւ խոսակցութիւն մ'ըրաւ, որուն մէջ կը ցուցնէ թէ Անգլիոյի թագուհին վերհասաւ Սուլթանին կամոցը միապան՝ բարեկամ տերութեան իրաւունց ու անկախութեան պաշտպան կենալու համար իր նաւատորմիղը խրկեց, եւ անոր համար ինքն ալ իր պարտքը կը կատարէ անոր առաջնորդելով նաւատորմիղին մեծամեծները։ Անկից ետքը վերհասաւ կոյսնը այնպիսի բարեկամութեան ու բարեհաճութեան ազգին ցուցուցած վարմունքներուն համար շնորհակալ ըլլալով՝ անոր ազնիւ խորհուրդները կը գովէ եւ անոր աս նշանակաւորելի եւ սոյն բարեկամութիւնը հաստատել ուզելուն փափաքանաց ուրախակից կ'ըլլայ։ Նոյնպէս վերհասաւ Սուլթանին իմաստութիւնն ու աս պարագաներուն մէջ անոր վարուելը հանձարոյ կերպը գովելէն ետեւ, կ'անցնի այն հատարակաց բարձունքին ու կը մնղիէ խաղաղութիւն մը, որն որ հաստատուն ու անխախտ ըլլայ եւ ամենեւին վերհասանին բարձրագոյն իրաւանց ու անկախութեան չդպչի։ Լորտ Ռիւտլիին աս խոսքերուն, վերհասաւ կայսրը շնորհակալ եղաւ եւ, ինչպէս Օսէրլորդ Թրնպոլինոյ կ'ըսէ, այսպէս պատասխանեց։ Նախ եւ յառաջ բարձրագոյն դիտանոցին շնորհակալ եմ որ ծովակալն ու նաւատորմիղին մեկալ պաշտօնակալները տեսնելու համար առջեւս բերաւ։ Եւ. պրպտելու աս պարագաներուս մէջ ըրիտանական նաւատորմիղին ներկայութիւնը՝ այնպիսի հոչակաւոր ծովակալի մը հրամանատարութեան տակ, ուրիշ բան չէ, բայց եթէ Բրիտանիոյի վերհասաւ թագուհիին բարեկամութեան յայտնի ցոյցը, անոր համար դիտցնին կ'ապահովեմ որ իմ շնորհակալութեանս զգածմունքներն անոր ցուցնեմ։ Ինչպէս Անգլիան ասոր նման դէպքերու մէջ իմ տերութեանս իր բարի կամքը ցուցուցած է, նոյնպէս կը յուսամ որ աս անգամ ալ չիզանդալիր ամենայն կերպով Ռուսաստանի անիրաւ պահանջմունքը մերժել, որն որ իմ անկախութեանս ու իրաւունքս վնասակար է։ Բոլոր աշխարհը պիտի՝ որ իմանայ թէ որչափ բարիքներ ու օգուտներ կրնան յառաջ գալ Անգլիայի պէս զօրաւոր տերութենէ մը, եւ Անգլիացւոց պէս արդար, լուսաւորեալ ու մեծանձն ժողովրդենէ մը։ Խաղաղութեան՝ ինչպէս բոլոր կառավարութիւնները, նոյնպէս իմն ալ կը փափաքի, եթէ պատուաւոր ու իմ բարձրագոյն իրաւունքս համաձայն ըլլայ։ Իսկ իմ հպատակացս բարեկամն ու օգտին ջանալուս նշանն ու կնիքն՝ դուք, Պարոն, ամենէն աւելի ազէկ կը ճանչնաք։

— Լրտրպոլի մէջ եղող պատերազմի տեսարանը կ'երեւայ թէ հիմակուհիմա գոցուած է։ Իսկ Ասիայի մէջ պատերազմը կը շարունակուի։ Նոյեմբերի 10ին Ամի Փաշան եւ Հասան Պէյն իրենց զօրաց գնդերովը մեկեղ գէպ ի Ակրդպի տիրոյն արշաւեցին։ Ռուսք տիրոյնէն դուրս յարձակում ըրին, սակայն բոլորովին զարնուելով՝ ետ մղուեցան։ Ան պատերազմէն ետքը Ռուսերը Նոյն գիւղերն Ակրդպի քով եղող Ռոքիս գեղն անցուցին։ Ակրդպէն երեք ղօրաց գնդէր 40 թնդանօթով ու 1500 ձիաւորով դարս եկելով՝ մինչեւ Պասլէ լուսաց քովերն, ուր իրենց դէմ եկան Խզգիմ Պէյն եւ Ահմէտ Աղային իշխանութեան տակ եղող զօրքերը։ Պատերազմ մը սկսաւ։ Թուրք 300 հոգի կորսընցուցին, որոնց մէջ շատ պաշտանակալներ ալ կային։ Ասկից զատ՝ շատ մարդիկ գերի բռնուեցան։ Ան պատճառաւ Ռուսք նորէն Ակրդպի տիրոյնը քաշուելու սկսան, սակայն հոն ալ քաղքին բնակիչները դռները գոցելով՝ անոնց վրայ կրակ ընելու սկսան։ Վերջապէս քաղաքը բռնուելուն առնուեցաւ, բայց անոր մէջ բնակիչները դեռ բերդապահ Ռուս զօրաց հետ խիստ կը կռուէին։

Շէքիբէթիլ բերդին քով Սեւ Ծովուն եղերքն եղած Սէնիզ տիրոյնը Ռուսաց ձեռքէն ջանիկներն առին։ Բարձակումն եղած ատեն՝ Ռուսաց կողմանէ 400 հոգի մեռան։ Ան դէպքիս ժամանակն որոշ չիգիտցուիր, բայց կ'երեւայ թէ Նոյեմբերի 20ին պատահեր է։ Նոյն տեղուան մօտերը ամսոյն 17ին Ռուսաց նաւատորմիղ մ'երեւցաւ եւ 1200 հոգւոյ չափ յաւելուած հանեց։ Սակայն անմիջապէս Սկիմ Փաշային հրաձգներն տակ անկից աւելի զօրաւոր բանակ մը անոնց զէմ եկաւ, ու քանի մը ժամ պատերազմելն ետեւ, Ռուսք 400 հոգի ու թնդանօթ մը կորսընցընելով՝ նորէն իրենց նաւերը քաշուելու ստիպուեցան։

Սինոպ ծովակալ պատերազմ մ'եղաւ, զոր որ Կոստանդնուպոլսէն եկած լուրն այսպէս կը սարաբերեն։ Նոյեմբերի 30ին Ռուսաց նաւատորմիղ մը, որն որ 3 նաւապետ ու 2 երկկայրեան ճակատող նաւերէ, 6 կրկնայարկ նաւէ ու 4 յոգնեանէ բաղկացած էր, Սինոպի նաւահանգիստն եկաւ։ Տանկաց հոն գտնուող նաւատորմիղը՝ 6 կրկնայարկ, 3 միայնայարկ նաւ եւ 2 շոգենաւ ունէր։ Պատերազմին երկայն տեւեց եւ թաղ նաւէն դուրս՝ (որն որ նոյն լուրը Կոստանդնուպոլիս բերաւ) Տանկի նաւերն ու մէկ Ռուսաց նաւապետ մը սպրեցան։ Կռիւը 4 ժամ տեւեց։ Ռէդրիկ-պաշա (Անդղիացի) ու Մոկոոր (Դաղղիացի) նաւերը գէպ ի Սինոպ ճամբայ ելան։ կը կարծուի թէ նոյն դէպքը քննելու գացեր են։

— Մոնդենեկրոյի սահմաններէն կը գրեն որ Փեդրոյ Փետրովիչ՝ Տանիլոյ իշխանին հրամանաւորը՝ Մոնդենեկրոյի մեծամեծներով Պամիեարոյ անկից ալ Թրեսա փախեր է։ Փախստեան գլխաւոր պատճառը, կ'ըսեն Թրեսոյի ջրաղացը, Տանիլոյ իշխանին եւ իր քովի եղող գլխաւորներուն մէջ եղած գժտութիւն է։ Տանիլոյ՝ իր ծառաներուն մէկէն լսած կը հաստատէ որ իր կենացը դարան կը դրծուէր, ասոր համար ինք ազելը է իր Փեդրոյիչ հօրեղբայրը, որն որ ծերակուտի գահերէն էր, զԳեորգ Փետրովիչ՝ գահերէցու փոխանորդն եւ ուրիշ քանի մը հոգի գլխատել տալ։ Սակայն ասոնք ժամանակին կրցան փախչիլ եւ Մոնդենեկրոյի պաշտպան տերութիւններուն դիմեցին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

ՊՈՒՊԱՅ, Նոյեմբերի 14։ Պիլանչէն եկած լուրն Անգղիացւոյ յաջող կ'երեւայ։ Բրամ ու Սուրատ քաղաքներուն հրամանատար՝ Լաղդեր ու Ամիթ զօրապետերը վերջապէս պատերազմելու սկսան ան պիրմաններուն հետ, որոնք պիրմայի տերութեան վերաբերող՝ բայց բրիտանական տացուածներուն հետ միացած երկիրները կ'ապականէին։ Լաղդեր զօրապետը զանոնք Մէնատաչ գիւղն փրկեցաւ, որն որ աւարած ու ամայացուցած էին։ Մրիէ-Գուն անուն անոնց վատահարաւ ատաջորդը նոյն պատերազմին մէջ պիտի՝ ծանր վիրաւորեցաւ, որ զինքը անդրդուարով Ասա տանելու ստիպուեցան։ Նոյնպէս Սիկիթ զօրապետն ալ Սուրատայի շրջակայքն ապստամբներէն մաքրեց եւ անոնց առաջնորդներէն մէկը կախել տուաւ, որով Բրամի ու Սուրատայի քաղաքն ապահովութիւնը հաստատուեցաւ։ — Ասայի իմաստասէր Անգղիացոց գրասենեակն ալ ուրիշ Ռանգունի եղած Պիրմաններուն դէմ հանար երկու ճերմակ փիղ եւ. ուրիշ ընծաներ խաւրեր։ Խնդրուածքը չեր կրնար կատարուիլ, որովհետեւ զրաղաքաղը կը վախնար որ չըլլայ թէ երկու փղերուն ներկայու-

թիւնն աւելորդապաշտ Պիզանդիոնեանն վրայ մեծ ապշեցուցիչ ընէն։ Վասն զի Պիրմանք կը կարծեն թէ ամենայն զօրութիւն նոյն սուրբ գաղանները ունի, յաւաջ կու գայ եւ նոյն անասուններուն ներկայութիւնը միայն բաւական է ամէն բանի ձեւը գալու եւ նոյնը յաջողութեամբ գործ հանելու։ Սակայն չուզելով միանգամայն բոլորովին բացասական պատասխան մը տայ, այսպէս ըսաւ։ Փոքրը ի՛նչ անիմ, սակայն կ՚ուզեմ որ ա՛նպիտանի գազիցի զօրագիտաբ (որն որ զինիրմանները ըստ եւրոպական կիրառութեան կը կրեր) ինձի յանձնուի։ Ընդ դիպայի զօրապետն ոս ասոյարկու թիւնն անոր համար բրաւ, որովհետեւ դիւաբ թիւ թիւաբոր նոյն ինդիրը չեկաւաբեր։

ՃԵՆԱՍՏԱՆ

Այս երկրին ներքին յուզմունքն օր աւուր վրայ յաւաջ կ՚երթայ եւ ապուսամբները մինչեւ հիմայ միշտ յաւաջանգիմեաւ մէջ են։ Եթէ երբեմն տերութիւնան զօրքերէն կ՚ապդեցուին նէ ալ, ի վերոյ այսր ամենայնի իրենց բրած շահը՝ միշտ կորսուանելու նէն շատ աւելի է։ Շատ անգ, ժողովրդը վախէն, երբեմն ալ ապուսամբայ ընդհանուր գիւանաւորութեան հակամիտութիւն ունենալով՝ անոնց հետ դիւրաւ կը միանան։ — Շանկհայի երեւելի ու բազմամարդ քաղաքն ապրիլ Սեպտեմբերի 7ին ապրստամբաց ձեռքն անցաւ։ Սասնց մէկ փաքրիկ խումբ Կոմիտէկիսի տարի գործի հանդիսութիւնն իրենց առիթ առնելով, 500 հոգւով անհաւասարի պատերազմեամբ տիրեցին 200.000 բնակիչ ունեցող քաղաքի մը։ Դսխարարներէն մէկը սպանեցին, իսկ մէկալն Ամերիկացւոց նաւ մը փախաւ։ Սասնց տունն ամբողջ իմանալուն ետեւ, բայց պիպիսի կարգով կանոնով ու կամ կարասուոյ վրայ նշաններ կայրենլով եւ կամ գիրն առնելով՝ որ մարդ կը կարծէր թէ ահրդի պիտի հանին։ այսպիսի առիթներու մէջ հնանացուց յուզուցած կարգաւորութիւնը զարմանալու ատ ժամի է։

Վաղքին տիրելուն երկրորդ օրը յաղթողներուն մէջ գժտութիւն սկսաւ ու երկու կողմ բաժնուեցան, ամէն մէկ մասն իր քաղաքական ազդեցութիւնը յաւաջ տանելու բաղձալով։ Ալիքպաշա իրարմէ բաժանուած խումբեր կազմելով՝ քաղքին դանդաղ դռները բանեցին ու երթեւեկիս թիւնն արգիլեցին։ Բաղաքացիներն շատերն առ կարծեալ ազատիչներուն դիտաւորութիւնց վստահութիւն չունենալով ու բարեբախտութեամբ քաղքին պարիսպներն ալ շատ ցած ըլլալով՝ գիշերուայ բազմամիւ ընտանիք Լերպագացոց թաղը փախան։

Լիմէ եղած գործողութիւններուն վրայ ընդհանուր տեսութիւն մ՚ընելու ըլլանք, կը տեսնենք որ ապստամբք մեկնելնին միայնայ չեն ու նոյն ազդեցութիւնը չունի գործեր։ Շանկհայի քաղքին տիրողները Բուանկսիի ապստամբներուն պարտիներ ընթացք կը բռնեն։ Վերջինները յայտնապէս գէմ են բոլոր կուսակցութիւններուն, իսկ Շանկհայի գատուղները կուռքերը կը յարգեն, բայց միանգամայն Հանրագակ ոգիին կը խմեն, զարն որ Դէ-Բինկ՝ Բուանկսիի ապստամբայ գլուխն ամենախիստ պատժիներու ապատնալքով արգելած է։ Այս ամէն անկարգութիւնայ առջեւ՝ տէրութիւնն ամենամեծ ակարութիւնն երեւան եկաւ, որով գաղտնի ընկերութիւնները հանրագակութիւն առնելով՝ աւելի եւս խրենց գրգռիչ վարքագիտութիւնները ժողովրդեան մէջ անպատիժ տարածելու սկսան։ Բանտերն ու աւարհնեմի հանելէն ետքը՝ գժտարին կ՚երեւայ որ կառավարութիւնն առ ամէն արդիւնքներուն կարենայ յաղթել։ Ասած եղու բան է դարձեալ թէ արդեօք Հիմանկուան Թաշարի ցեղը Բեքինկէն փնտռուելու ըլլայ նէ, ապստամբայ որ մասն ընդհանուր կառավարութիւնք ձեռք պիտի առնու։ եւ թէ այն տեղին ընդարձակութեան մէջ բաժնուած խմբերը՝ որոնք զանազան դիրաւորներու տակ շարունակ տերութիւնը կործանելու յարձակումներ կ՚ընեն, արդեօք միայնայ տերութեան ու կարգաւորուլ կառավարութեան մը հարկադրութիւնն անհրաժեշտ սեղելով՝ իրարու մէջ միաբանելու ձիգ պիտի ընեն, չէ նէ՝ տերութեան ներքակացը տակ թաղուած աւարն իրարու ձեռքէ յարիշտակելու պիտի ջանան։

Շանկհայի քաղքին առնուելը՝ կուսակցութեան նկատմամբ մեծագոյն հարուած մը կը սեպուի։ որովհետեւ առ քաղաքը բաւական է այն մեծ ջրանցքին՝ որն որ երկրին ներքին մասերուն թերը Բեքինկ կը տանի, որով եւ Բեքինկ քաղքին գլխաւոր սնունդն առ քաղքին միջնորդութիւնը կը մատակարարուէր, նոյնպէս ծովի կողմանէ հաղորդութիւն ալ ունենալով, ամոր կորուսոր՝ բոլոր Բեքինի քաղքին սովամահ կրնայ ըլլալ, որով նոյն կուսակցութիւն ալ ի հարկէ տրանջելու եւ կառավարութեան գէմ ելլելու հանգիստ մէջ կը մնայ։ Բայց ոս մեծերս լուր առնելու որ կայսերական զորքն արդէն Շանկհայի քաղքին վրայ յարձակելու միտք ունի, որուն վրայ գիւ որոշ լուր մը չունինք։

Այս քաղաքական դրութիւնին վրայ ենթադրութիւններ ընելը դեռ դժուար է, բայց ընդհանուր կարծիքն ան է՝ որ ապագի յուզմունքն անշուշտ մեծ ու ամբողջ փոփոխութիւն մը յառաջ պիտի բերեն։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԷՊ

Վարդ Պարսիկեան։

ԻԷ։ Կոչ Կոչոյ Էջ։
(Շարունակութիւն)

Այս առանց Շաւարշ ուսումնական ու մեծաւոր տեղ մի նուաճած ցաւոյ ու խորունկ մտածմանց մէջ էր։ Իրեն անծանօթ ազգայնին հարուածն ու կիրպարանքն ուրեմն դարձեալ՝ իր մտաց մէջ հին միտումներ կը յարուցանէին։ Վասնզայ նոր ու մեծ յարմարութիւնը, որ միջին պատերազմին մէջ Պարսից ցուցուցած յաջողական կատարութիւնն ու անոնց կատարած դիմադրութիւնն բոլոր մտքին կը խանգիին։ Ազգերուն գործերէն եւեւ, կ՚բերէր ինքն իրեն, իմ ցանկալի Վարդս Պարսկաստանն, բանակն կամ մեծագոյնն թիւրդ կրնամ ուրուանել, անոյշա մինչեւ հիմայ գինքը մեծացուցած պիտի ըլլան։

Շաւարշ՝ այսպիսի խորհրդոյ մէջ եղած ատեն՝ երբ ուրեմն ոչն բերնին իր ազատչին անունը լսեց։ Այս լուրը կարծես թէ ներքուստին բոլոր անդամները կատաղ ընտ. եւ ամենայն մարմնին ալ միջոցով, որոշ հեռաւ իրրեւ ասոյր մեռոր դրած էր որ ան պանդիի պատանին կեռնոր մարդին թիւնամաց հարատաւնեներն պիտի չտրուար։ Ա.յնա ամենայնիւ իր սիրելին տեսնելու փափաքն իրեն ոյժ տուաւ ու այսպէս գուշեց։ Ներկի՛նք, ցանկալի ընտանեկան, Վարդին երթանք անոր հետ մեռնիլ կ՚ուզեմ։ Ներսէհ իրեն խնայելով որ պատերազմի բնութիւնն ալ իրենց եղաւ։ ասկայն ինք կարծելով որ Վարդայ միտքը շատ գեղ է, չեր ուզեր որ Շաւարշ անոր քովն երթայ, որպէս զի չլլայ թէ յանկարծական ուրախութիւնը պատանուն ատեն ինքնամ կամ թէ Շաւարշին ան հանդուսութիւնն ատեն ոտականայ։ Սակայն Շաւարշ մինչեւ Ներսէհ կը տարուէր ու Պարսիկ, բարեկամ, կ՚ընար, թող անոր երեւնամ։ դանն իրրեւ մտածանքի միայն անոր դէմքը տեսնեմ։ Ներսէհ դէմքը մինչեւ ուրախութիւն ու տարակոյս որ քիչ մը հանդերձ։ Վարդի, բարեւ Շաւարշին, քիչ մ՚անհանգիստ է, կնկիր երթամ։ եւ ատենն մ՚ինչպէս է, եւ. Եարը մեկնել կ՚երթանքը։

Ներսէհ դեռ Վարդայ քովն չարտած երիտասարդին տակէն գեղեցիկ ատաղան մը բարտաւ էր։ Ինքնայոյզ Պարսիկ իշխանն անանգամ մարդ չէր. անոր հանդիպ երիտասարդներն անոր պատմութիւնը լսելէն ետեւ, իրեն սիրոյ ենան մը գուցուցած՝ Շաւարշին քովն գտնուած էր։ Ընկերս եարը տեսաւ Վարդ իր մտաց շրմանմանն արթիններու ու դիրոյ ծանրութիւնն թեթեւ ետեւ։ Իր ատաղատարին վրայ ինչած տհպային հարուածը զլխոյն չէր հասած, միայն անոր ատատութիւնն ու թեղերն էր զինքը խրտնցուցը։ Վարդ կամաց կամաց ալ քիչ նայելով՝ քովը Պարսիկ մը տեսաւ. . . ասկայն թէ ոչ ապրանքութիւն ունենայ՝ երբ ճանչցաւ, որ Լրբուանդ ասնայն ոչ ապարանքն եկող պատգամաւորն է։ ինքը Պարսկաստան բանտի մէջ եղած ատեն՝ փոսն գիտցուն ու գինքն ան-կիր տարաւն է։ Ոչ ոչ եղաւ, ինկաւ իր բարերարին վրայ ու անոր հետ դարձեալ հարցուց որ իր քոյրն ինչպէս եկեր է։ Պետ որ, բան Վարդ, քեզի միտ մը հասած է կամ հայրդեղ մը գերի բռնուած ես նէ, դիտաւոր որ անմիջապէս հասուցամ կ՚ընդունիս ու ոչ ատաւ եաղ։

«Հայրդեղն բանուած չեմ, պատասխանեց իշխանը, այլ ես իմ կամքս քեզի եկայ, սիրելի Վարդ, ան ասկարի հարուածը տեսնելով։ Երբ որ պատերազմի ընթացքս ու ռեկիմանդ փոխելու սկսան, ես քեզի վաղեցի, որպէս զի քու վիճակդ խնամեամ՝ եւ կը յուսամ որ քեզի ոչ ասաւրնի դատեամ մը բնդունիս կ՚ընդունիմ՞ ի հարկէ քեզի դէմ կանգնելս համար։»

Այսպիսի խօսքերէն ետեւ, Պարսիկ իշխանը Վարդէն խնդրեց որ իրեն բանտ երթն ետեւ իրեն դիպուածները պատմէ։ Վարդ անոր փափաքը կատարեց, ինքը ալ ունկնդիր շատ բան խնայելս եւ դեռ ապրելու բաներ լսելս վրայ էր, երբ որ մեկնեցեալ Ներսէհ եկաւ ու զՎարդ ուսախոսուց։ Երբ անոր ներկայութիւնը Վարդայ սրտին այնպէս ուսարի ազդեցութիւն բրաւ որ ընդունելն ապա. պէս սկսաւ լայ։ Քիչ մ՚ուսաւ երկուքն ալ մեկմեկի տեսան էին, ասկայն ան կրկին ու մնաւոր տեսութիւնն երկայն ատեն թէ մեկը թէ մեկուն ունչանոչ անմատնէ գիմանոյ։ գիմոց կերպարանաց ու դիմերն վրայ դանեն ու. սերը նկարուելուն ետեւ։ Լուսիթիւնն ու խաղաղութիւնն հոգեպարը բիւր խոսքերու տեղ բանեց. եւ երկայն գրկախառնութիւնն բանաւորեցաւ՝ Վարդ այսպէս սկսաւ։ «Պանք Աստուծոյ, իմ սանկալի բարեբարու մէջ մ՚ոյ կրայ տեսնել. ան կենացս մէջ դարձեալ տեսնելու յոյս կարած էի, ասկայն Աստուած ոս շնորհեցն ալ ընաւ։

«Լաւ եւ Շաւարշ, պատասխանեց Ներսէհ, մարդկանց բանալը Վարդին վրայ գրած ենքը մեր սիրելիութիւնը։ Աւարտի գրեց, սիրելի Վարդ, շատ ուրիշներէ ազատեց եւ ան խիստ պատերազմէն ալ սնանգած հանեց։ Երթանք այսահետ, ան պատերազմիս ահագնամ իմ ենին հետ անանց։ մեր ցանկալի հայրենիքն երթանք։ եկաբ, այլ գրեց գրա սիրելիներուդ տանեմ, բայց նա մեռոկ չեմ տանիր, այլ լաւ. սիրելի մեր ազգեցիդ ալ մեկաեզ կ՚ուտենանք, պրանչելի Շաւարշ՝ պէս որ ասկիր շատ հեռաւ չէ։

«Այո՛, պատասխանեց Վարդ փայփուն ուշադրութեամբ, ուր է, կ՚ուզուչեմ հոս կանչելիք։ կամ թէ որ հեռաւ է նէ, ընել տուէք որ իր սրտին։ . . Վարդ. զինքը տեսնել կ՚ուզէ։ Ա՛ուլաւեմ կը խնդրեմ, իրեն երթանք։ իմ ակարութիւնս ոչինչ է։ պատերազմի մէջ առած հարուածս ելեկիքը դիրեւս հեռացաց։

«Շատ մեռ է, պատասխանեց Երուանդունին, կարծ ուժեղ շատ ուրեմն մեռ է։ Ա՛ս գժուարակ կուսակցի մէջ իր աչքին ասջեւ պատերազմեցաւ, քու կեանքդ էր կիսանդին հանար վտանգի մէջ, դրիր։ Վարդ, Շաւարշին էր ան՝ որ թիշնամաց մեռքէն ազատեամ կրցար ազատուել։ դուն այլապէսնած ներանին պաշտի վրայէն մեկդի ասանել ասուր. ինքն ալ դրեց ճանչցած, բայց եարն իրեն խնայելի որ իր կեանքն ազատուզ դուն ես։ Հիմակ ինք շատ ապրիկ է, ամենեւին բան մը չունի։

«Այդ ինչու հոսանք հոս չիկայ, կրկնեց այդպիսի ամենայն գիմանք ու ցաւով Վարդ, ինչու մեզմէ հեռաւ կը կենայ։ Ան ասանց երուանդունիներուն ոչ ատաւ եւ գՇաւարշ ասած՝ ոչն ուրեմն նկար։ Վարդ չէր կրնար տարակուսիլ որ ներսէհին հետ նիրեմ ալ է. բարեբախտ ասոյ ինքն նայեր, պէս որ Որդեակ ա. Վարդ։ դիտելով՝ թիւաւ Վարդայ դիրքն ինկաւ։

Հարատար լեզուի, գրչի մը ունկարելի է այնպիսի ատեմի մը ատորդցնել, որ երեւան կ՚երեն բիւրաւոր զգացումներ, ամենաբարդ երկրաւոր երջանկութիւն մը, շատ ժամանակէ մեր երկու սիրելիք, մեկմեկ շատոնց չտեսած անձինք՝ նոյնն կը տեսնուին, իրարու ու. գատոց մանչա, ոգեսուիթ եւ ուրիշ. ասանց ոնեն բաներ։ Ա.յնտեղուս դաւ ու միշտ ատերեւցիի եղած էին. նեկաբ մը սրան մէջ ոչինչ ատանցոց դրածմանքն ու ձեւերը կը փոյլեին, մարդ հեռանէն ալ տեսնելով՝ կը զմայլէր։ Վարդայ դէմքը հեղ ու. գասարի էր, կիսապարանքն ու հատիր փայլուչ ու բարձր. գգեստը գինուորական ամենուին նման չուներ։ Վարդին տարբերն եղեր. ժամանակ ամենայն ինչ պարսիկ բաղաքացոյ մը նման հագած՝ քովը միայն Հասանպաշայ իրեն առած էր ուրը, ան որ հիմակ ան ալ քովէն մեկ դի գնաւն դրած էր։ Շաւարշ ան պատանչի երիտասարդին տեսնելով գմայլած, անոր հանգամաք հասնելու եւ ոչ ուրեմն ալ քանի մը մարգարիտ գեղեցիկ ենին։ Լրիկնոր ու նոն գոտած՝ բարձրելոյն շնորհակալ կ՚ըլլար որ գինքը հայրդեղ իր երկրորդ որդին նոյնն տեսնելու։ Երկայն ատեն ապրելս գլխոյնին մէջ եղած ատեն՝ Վարդ ուրեմն կամ թէ Շաւարշին ան հանդուսութիւնն ատեն ոտականայ։ Սակայն Շաւարշ գՆերսէհ կը տարուէր ու Պարսիկ, բարեկամ, կ՚ընար, թող անոր երեւնամ։ դանն իրրեւ ատեն թէ մեկը թէ մեկուն ունչանոչ անմատնէ գիմանոյ։ գիմոց կերպարանաց ու դիմերն վրայ դանեն ու. սերը նկարուելուն ետեւ։ Լուսիթիւնն ու խաղաղութիւնն հոգեպարը բիւր խոսքերու տեղ բանեց. եւ երկայն գրկախառնութիւնն բանաւորեցաւ՝ Վարդ այսպէս սկսաւ։ «Պանք Աստուծոյ, իմ սանկալի բարեբարու մէջ մ՚ոյ կրայ տեսնել. ան կենացս մէջ դարձեալ տեսնելու յոյս կարած էի, ասկայն Աստուած ոս շնորհեցն ալ ընաւ։

«Լաւ եւ Շաւարշ, պատասխանեց Ներսէհ, մարդկանց բանալը Վարդին վրայ գրած ենքը մեր սիրելիութիւնը։ Աւարտի գրեց, սիրելի Վարդ, շատ ուրիշներէ ազատեց եւ ան խիստ պատերազմէն ալ սնանգած հանեց։ Երթանք այսահետ, ան պատերազմիս ահագնամ իմ ենին հետ անանց։ մեր ցանկալի հայրենիքն երթանք։ եկաբ, այլ գրեց գրա սիրելիներուդ տանեմ, բայց նա մեռոկ չեմ տանիր, այլ լաւ. սիրելի մեր ազգեցիդ ալ մեկաեզ կ՚ուտենանք, պրանչելի Շաւարշ՝ պէս որ ասկիր շատ հեռաւ չէ։

«Այո՛, պատասխանեց Վարդ փայփուն ուշադրութեամբ, ուր է, կ՚ուզուչեմ հոս կանչելիք։ կամ թէ որ հեռաւ է նէ, ընել տուէք որ իր սրտին։ . . Վարդ. զինքը տեսնել կ՚ուզէ։ Ա՛ուլաւեմ կը խնդրեմ, իրեն երթանք։ իմ ակարութիւնս ոչինչ է։ պատերազմի մէջ առած հարուածս ելեկիքը դիրեւս հեռացաց։

«Շատ մեռ է, պատասխանեց Երուանդունին, կարծ ուժեղ շատ ուրեմն մեռ է։ Ա՛ս գժուարակ կուսակցի մէջ իր աչքին ասջեւ պատերազմեցաւ, քու կեանքդ էր կիսանդին հանար վտանգի մէջ, դրիր։ Վարդ, Շաւարշին էր ան՝ որ թիշնամաց մեռքէն ազատեամ կրցար ազատուել։ դուն այլապէսնած ներանին պաշտի վրայէն մեկդի ասանել ասուր. ինքն ալ դրեց ճանչցած, բայց եարն իրեն խնայելի որ իր կեանքն ազատուզ դուն ես։ Հիմակ ինք շատ ապրիկ է, ամենեւին բան մը չունի։

«Այդ ինչու հոսանք հոս չիկայ, կրկնեց այդպիսի ամենայն գիմանք ու ցաւով Վարդ, ինչու մեզմէ հեռաւ կը կենայ։ Ան ասանց երուանդունիներուդ ոչ ատաւ եւ գՇաւարշ ասած՝ ոչն ուրեմն նկար։ Վարդ չէր կրնար տարակուսիլ որ ներսէհին հետ նիրեմ ալ է. բարեբախտ ասոյ ինքն նայեր, պէս որ Որդեակ ա. Վարդ։ դիտելով՝ թիշնամաց մեռքէն ազատեամ կրցար ազատուզ դուն ես։ Հիմակ ինք շատ ապրիկ է, ամենեւին բան մը չունի։

«Այդ ինչու հոսանք հոս չիկայ, կրկնեց այդպիսի ամենայն գիմանք ու ցաւով Վարդ, ինչու մեզմէ հեռաւ կը կենայ։ Ան ասանց երուանդունիներուդ ոչ ատաւ եւ գՇաւարշ ասած՝ ոչն ուրեմն նկար։ Վարդ չէր կրնար տարակուսիլ որ ներսէհին հետ նիրեմ ալ է. բարեբախտ ասոյ ինքն նայեր, պէս որ Որդեակ ա. Վարդ։ դիտելով՝ թիշնամաց մեռքէն ազատեամ կրցար ազատուզ դուն ես։ Հիմակ ինք շատ ապրիկ է, ամենեւին բան մը չունի։

«Այդ ինչու հոսանք հոս չիկայ, կրկնեց այդպիսի ամենայն գիմանք ու ցաւով Վարդ, ինչու մեզմէ հեռաւ կը կենայ։ Ան ասանց երուանդունիներուդ ոչ ատաւ եւ գՇաւարշ ասած՝ ոչն ուրեմն նկար։ Վարդ չէր կրնար տարակուսիլ որ ներսէհին հետ նիրեմ ալ է. բարեբախտ ասոյ ինքն նայեր, պէս որ Որդեակ ա. Վարդ։ դիտելով՝ թիշնամաց մեռքէն ազատեամ կրցար ազատուզ դուն ես։ Հիմակ ինք շատ ապրիկ է, ամենեւին բան մը չունի։

[illegible] ամենանձնապէս [illegible] շատ սրատես [illegible] Եաեւ բաժնուեցաւ Հայոց սահմաններուն [illegible]. Պարկուսան դնոց մէջ մ՚ալ կը գտնէ՝ իր սիրելին ու առաջինին [illegible]. Համար։

Վարդայ դպրատան լաւագոյն [illegible] Մասիկեանն Վահանայ ու Վասակայ [illegible] Ամենայն Վահանայ [illegible] դրամ [illegible] Ծաղիկներն [illegible] Ամենայն [illegible] Վասակայ [illegible] [illegible] [illegible]